

Vijftig procent natuurlijk kalven is economisch te verantwoorden

Een kwestie van durf?

Meer natuurlijk afkalven vergt een gericht fokkerijbeleid en een andere houding van vleesveehouders ten opzichte van natuurlijk afkalven. In onderzoek is nagegaan of een gedeeltelijke omschakeling de economische resultaten in de praktijk onder druk zet.

tekst **Karen Eilers**

De Wetenschapswinkel van Wageningen UR heeft in 2011 in opdracht van Wakker Dier onderzoek gedaan naar de economische gevolgen van een gedeeltelijke omschakeling van keizersneden naar natuurlijk afkalven. Dat alles is gebeurd onder begeleiding van vleesveehouders en experts. Behalve de economische gevolgen zijn ook de belangrijkste factoren in kaart gebracht

die vleesveehouders stimuleren of belemmeren om over te gaan op meer natuurlijk afkalven.

Een hoog percentage kalveren, ruim negentig procent, van dubbelgespiede vleesvee, zoals Belgisch witblauw en verbeterd roodbont, wordt immers geboren met de hulp van een keizersnede. De meeste vleesveehouders van dubbelgespiede rassen kiezen de keizersnede om geboorteproblemen te voorkomen. Het is niet denkbeeldig dat de maatschappij dit regelmatige gebruik van de keizersnede op termijn ter discussie stelt. Omschakelen naar een systeem waarbij runderen natuurlijk afkalven, vereist een gericht fokbeleid, maar ook een an-

dere houding van de vleesveehouders ten opzichte van natuurlijk afkalven. Een belangrijke vraag daarin is: in hoeverre zet een gedeeltelijke omschakeling naar natuurlijk afkalven de (economische) bedrijfsresultaten onder druk?

Economische vergelijking

Vijf veehouders met Belgisch-witblauwvee en vijf veehouders met verbeterd-roodbontvee zijn geïnterviewd. Daarnaast hebben 56 vleesveehouders een internet-enquête ingevuld over hun ervaringen met en hun meningen over de gevolgen van keizersneden en natuurlijk afkalven. Om de economische gevolgen te kunnen berekenen, is uitgegaan van twee situaties. Enerzijds is er de huidige situatie, waarbij een koe viermaal afkalft met een keizersnede. En anderzijds een mogelijke toekomstige situatie, waarbij de eerste twee kalveren met een keizersnede worden geboren en de laatste twee via de natuurlijke weg.

De toekomstige situatie is gebaseerd op vijftig procent natuurlijk afkalven. Dat cijfer is gekozen, omdat het de meest waarschijnlijke situatie is bij een overgang naar meer natuurlijk afkalven. Volledig natuurlijk afkalven is alleen mogelijk als ook de vaarzen al een voldoende ruim geboortekanaal hebben. Dit betekent op dit moment een verlenging van de opfok van twee jaar en dat is economisch onrendabel. Als moederdieren ouder worden, hebben ze de tijd om zich volledig te ontwikkelen, zo ook het geboortekanaal, zodat ze na verloop van tijd natuurlijk kunnen afkalven.

Geen opvallende verschillen

Experts noemen als mogelijke extra kosten van vijftig procent natuurlijke geboortes als eerste de extra eigen arbeid. Die is nodig op het moment van het afkalven en is ook later vereist, omdat de koe bij natuurlijk kalven waarschijnlijk vaker nazorg nodig heeft. Daarnaast verwachten experts dat er bij natuurlijk afkalven een hogere sterftkans is voor zowel het kalf als de koe. Binnen het project Natuurlijke Luxe, een project ge-

Dr. ir. C.H.A.M. Eilers,
universitair docent
dierlijke productie-
systemen WUR

richt op natuurlijk afkalven, wordt deze hoge sterftkans niet bevestigd. Omschakeling naar vijftig procent natuurlijk afkalven heeft naar verwachting ook positieve economische gevolgen. Zo zijn de dierenartskosten lager. Experts denken ook dat de tussenkalftijd verkort kan worden, doordat moederdieren sneller herstellen en daardoor sneller tochtig worden na een natuurlijke afkalving.

Met een economisch model zijn de financiële gevolgen van beide scenario's voor een bedrijf berekend. Daarbij is de huidige situatie met honderd procent keizersneden vergeleken met de mogelijke toekomstige situatie met vijftig procent natuurlijk kalven (tabel 1).

Tussen beide situaties zijn geen opvallende verschillen gevonden voor de saldo's per moederdier. Blijkbaar zijn er dus geen economische belemmeringen tot omschakelen naar vijftig procent natuurlijk afkalven.

Naast de gemiddelde kosten en opbrengsten staat ook de variatie in de tabel. Het gemiddelde resultaat is gebaseerd op de resultaten van een groot aantal dieren. De meeste vleesveehouders hebben echter een klein aantal dieren. Juist de variatie in opbrengsten en kosten is van belang. Die variatie geeft immers het risico weer die een veehouder bij een keuze voor een bepaalde methode van afkalven loopt.

De variatie geeft het mogelijke resultaat per individuele afkalving weer. Bij sommige kosten en opbrengsten is de variatie erg groot. Zo varieert het verlies door sterfte van het moederdier na een keizersnede tussen de 0 tot 4396 euro per individueel dier. Deze variatie weerspiegelt de door de veehouders aangegeven variatie in marktprijzen. Een enkele keer loopt er een goed dier tussen met een zeer hoge marktprijs. De kans op

Tabel 1 – Berekening saldo per keizersnede en per natuurlijke afkalving (in euro's)

	keizersnede		natuurlijk	
	gemiddeld	variatie	gemiddeld	variatie
opbrengst kalf (in euro's)	844	-37-1650	801	-37-1650
veterinaire kosten (in euro's)	170	91-517	29	0-231
arbeidskosten (in euro's)	50	26-130	62	9-156
verlies koe uitval (in euro's)	13	0-4396	30	0-4380
verlies koe vervroegde afvoer (in euro's)	10	0-1530	8	0-1707
saldo per afkalving (in euro's)	601	-3762-1440	672	-3961-1572

Het uitwendig meten van de bekkenbreedte

Het inwendig meten van het bekken

zo'n dier en de sterfte ervan is klein, maar moet wel in de berekening van het gemiddelde verlies worden meegenomen.

De opbrengst van het kalf is gecorrigeerd voor de eventuele afvoerkosten bij sterfte, 37 euro bij Rendac. Bij natuurlijk afkalven brengt een kalf gemiddeld iets minder op door de grotere kans op sterfte. De variatie in de opbrengst van het kalf is het gevolg van een verschil in de verwachte kans op sterfte en de door de veehouders ingeschatte spreiding van de marktwaarde van het kalf.

Sterfte kalf belemmering

De kans op sterfte van het kalf bij natuurlijk afkalven wordt nu ingeschat op 10 procent. Volgens de enquête is 72 procent van de bevroegde vleesveehouders daarom huiverig om meer natuurlijke afkalvingen te laten plaatsvinden. Ze prefereren een relatief veilige bevalling met een keizersnede boven een 'risicovolle' natuurlijke geboorte.

Van de ondervraagde vleesveehouders denkt 74 procent ook dat een hogere sterfte bij natuurlijk afkalven onvermijdelijk is. Volgens experts gaat dit per-

centage waarschijnlijk omlaag als veehouders meer ervaring hebben met natuurlijk afkalven en als hun koeien bredere bekkens hebben.

Lagere veterinaire kosten

De veterinaire kosten zijn de kosten voor de dierenarts tijdens het afkalven en de kosten bij de nazorg. De variatie is het gevolg van de spreiding in de benodigde behandelingsduur en de variatie tussen de veeartstarieven. Deze kosten zijn bij natuurlijk afkalven een stuk lager; behandelingskosten minder tijd en er is minder vaak een veearts nodig.

De arbeidskosten van de veehouder zelf kunnen oplopen tot 156 euro bij natuurlijk afkalven. De variatie in arbeidskosten is het gevolg van de onzekerheid hoeveel tijd de veehouder besteedt aan een koe bij natuurlijk afkalven en de nazorg. Voor de vergoeding per uur is uitgegaan van een vast bedrag.

Verlies van het moederdier bestaat uit de gemiste opbrengsten door sterfte of vervroegde afvoer. De variatie hangt af van de spreiding in de kans op sterfte of afvoer en de spreiding in de marktwaarde van het moederdier.

Het uiteindelijke saldo per geboorte is de opbrengst van het kalf minus de veterinaire kosten, arbeidskosten en verliezen (koe door sterfte en vervroegde afvoer). Het saldo bij natuurlijk afkalven is gemiddeld iets hoger – met name door de lagere veterinaire kosten – maar er is mogelijk een groter risico dat het mis gaat. Dit grotere risico zorgt voor een grotere variatie, waardoor het saldo meer negatief kan zijn.

In tabel 1 is de tussenkalf tijd voor beide manieren van afkalven gelijk verondersteld en zijn de onderhoudskosten van de moederdieren niet meegenomen. Als de tussenkalf tijd met 21 dagen (één cyclus) zou afnemen, dan betekent dat een besparing van gemiddeld veertig euro per kalf.

Zorgen over kwaliteit

Daarnaast maakt 60 procent van de veehouders zich zorgen over een verlies van kwaliteit, conformatie en daarmee ook van luxe van hun vee als ze gericht gaan fokken naar natuurlijk afkalven. Hierdoor zou de opbrengst van hun kalveren en koeien sterk afnemen. Toch vindt 62 procent van de bevroegde vleesveehouders projecten zoals Natuurlijk Luxe, waarin gezocht wordt naar mogelijkheden tot meer natuurlijk afkalven bij dubbelgespierde rundveerassen, belangrijk voor het voortbestaan van de sector. Diverse vleesveehouders gaven aan dat ze zich willen aansluiten bij dit project zodra de eerste resultaten beschikbaar zijn en positief zijn. 44 procent van de vleesveehouders verwacht namelijk maatschappelijke problemen in de toekomst vanwege het hoge percentage aan keizersneden bij dubbelgespierd vleesvee. Dit speelt niet alleen nationaal, maar ook in Europa. Er gaan steeds meer stemmen op om het routinematig uitvoeren van keizersneden niet langer toe te staan.

De overgang naar meer natuurlijk afkalven lijkt een kwestie van durf. Kennis en cijfers zijn hierbij van groot belang. Door de bekkens van de runderen te meten, weten vleesveehouders welke dieren een voldoende breed bekken hebben om in de toekomst natuurlijk te kunnen afkalven. Door die koeien aan te houden en verder te fokken op bredere bekkens, bij voorkeur met behulp van fokkerijorganisaties en aan de hand van fokwaarden voor bekkenmaten, zouden vleesveehouders nu al kunnen werken aan meer natuurlijke geboorten in de toekomst. Er zijn al pioniers bij wie 30 procent van de geboorten succesvol natuurlijk verlopen. |